

С. С. Терещенко, начальник відділу моніторингу наукових розробок у сфері забезпечення митної справи Державного науково-дослідного інституту митної справи

С. В. Галько, кандидат технічних наук, науковий співробітник відділу моніторингу наукових розробок у сфері забезпечення митної справи Державного науково-дослідного інституту митної справи

ЗАСАДИ МИТНОЇ ОЦІНКИ ТОВАРІВ, ЩО ОБЕРТАЮТЬСЯ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

У статті висвітлено результати досліджень засад митної оцінки товарів, що обертаються в міжнародній торгівлі. Основну увагу приділено міжнародним нормам, які містять базові поняття щодо митної оцінки. Уперше визначено місце та роль ст. VII Генеральної угоди з тарифів та торгівлі в загальній структурі цієї Угоди.

В статье рассмотрены результаты исследований оснований таможенной оценки товаров, которые возвращаются в международной торговле. Основное внимание обращено на международные нормы, содержащие базовые понятия относительно таможенной оценки. Впервые определяются место и роль ст. VII Генерального соглашения по тарифам и торговле в общей структуре этого Соглашения.

In article results of researches concerning conceptual bases of a customs valuation of the goods in international trade are presented. The basic attention is turned on the international norms which contain base concepts concerning a customs valuation. Firstly is defined the place and a role of article VII the General agreement of tariffs and trade in the general structure of the GATT.

Ключові слова. Митна оцінка, митна вартість, Генеральна угода з тарифів та торгівлі (ГАТТ), ст. VII ГАТТ.

© С. С. Терещенко, С. В. Галько, 2010

Вступ. Зміни в Митному кодексі, що відбулися в грудні 2005 р. і стосувалися порядку визначення митної вартості (гл. 46, 47, 48 Митного кодексу України), адаптували наше національне законодавство до принципів, канонів, постулатів Світової організації торгівлі (СОТ). На той час це був один із кроків щодо вступу в СОТ ^[1].

Після запровадження нового Митного кодексу України з'явилася низка нормативно-правових актів щодо визначення і контролю митної вартості. Разом з тим сьогодення потребує переосмислення всіх підходів до митної оцінки, тому постає необхідність у зверненні до першоджерел, що формують поняття митної вартості й визначають певні методики обрахунку.

Аналіз наукових публікацій ряду вчених, зокрема С. Г. Осики [1], О. О. Покрещука [2], В. Г. П'ятницького [3] та інших, щодо проблем світової торгівлі показав, що в цих працях досліджено низку аспектів діяльності системи ГАТТ/СОТ, однак немає ґрунтовних досліджень питань регулювання бази оподаткування товарів, що обертаються в міжнародній торгівлі.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження засад митної оцінки товарів міжнародної торгівлі.

Результати дослідження. Основною угодою, що регулює міжнародну торгівлю, стосовно якої було досягнуто ряд інших домовленостей, є ГАТТ 1994, а правовою базою для ГАТТ 1994 слугує ГАТТ 1947 та угоди, прийняті на виконання статей ГАТТ, зокрема Угоди щодо застосування ст. VII ГАТТ. Тому саме ГАТТ 1947 ^[2] обрано нами до розгляду як таку, котра містить базові положення щодо оцінки товарів для митних цілей.

Генеральною угодою з тарифів і торгівлі 1947 р. намагалися розв'язати основні проблемні питання, що стосувалися тарифів та безпосередньо ліквідації або скорочення мита.

На нашу думку, всі питання щодо зниження тарифів мають ураховувати також ту базисну ціну товару, з якої обраховується мито. Системі оцінювання базисної ціни товару в Генеральній угоді з тарифів і торгівлі (далі – Угоді) присвячено тільки одну статтю, а саме ст. VII із тридцяти восьми статей Угоди.

Ст. VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі [4] “Оцінка товару для митних цілей” складається з п'яти пунктів, які узагальнено можна подати у вигляді схеми (рис. 1).

П. 1 ст. VII Угоди визнається спільність принципів оцінки щодо всіх товарів, які підпадають під імпорتنі чи експортні обмеження, котрі ґрунтуються на ціні товару або регулюються в якій-небудь іншій формі залежно від ціни.

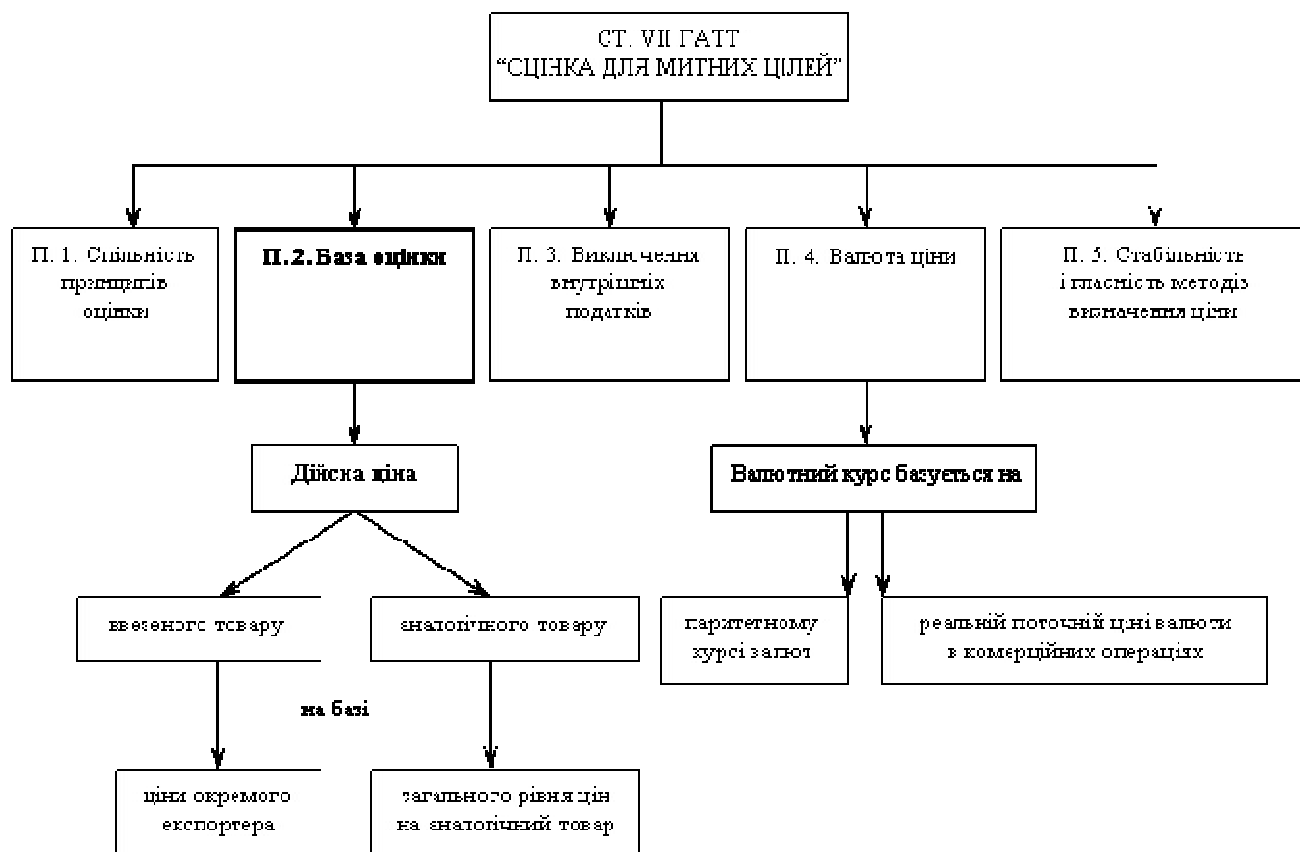


Рис. 1. Структура ст. VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі

У п. 3 ст. VII ГАТТ чітко зазначено, що ціна товару для митних цілей, тобто митна вартість, відповідно до нашого законодавства не має включати суми будь-якого внутрішнього податку, що застосовується в країні походження або експорту, від сплати якого ввезений товар звільнено, повернено або буде повернено.

Крім того, п. 4 акцентує увагу на курсові валют, що має використовуватися для вираження ціни товару. Цей валютний курс може базуватися на встановленому паритетному курсі валют або, якщо його не існує, повинен відображати реальну поточну ціну такої валюти в комерційних операціях. Без сумніву, існує прямий вплив курсу валюти на ціну товару під час вираження її в національній валюті й, відповідно, на суму податків.

Щоб дати можливість комерсантами визначитися з ціною товарів для митних цілей, п. 5 ст. VII Угоди зазначено, що основи і методи визначення ціни товарів, які підлягають оподаткуванню митом, мають бути стабільними й оприлюдненими.

Основний п. 2 цієї статті стверджує, що оцінка ввезеного товару для митних цілей повинна базуватися на дійсній ціні (actual value) ввезеного товару, який оподатковується, або аналогічного товару.

Хоча тут подається тлумачення дійсної ціни (ціна за якою в час і в місці, визначеному законодавством країни-імпортера, такий або аналогічний товар продається або пропонується до продажу за нормального ходу торгівлі в умовах вільної конкуренції), а також навіть роз'яснюється в примітках, що дійсна ціна може виражатися фактурною ціною з додаванням будь-яких невиключених зборів за узаконені витрати, однак відсутня чітка регламентація складових дійсної ціни.

Як бачимо, ст. VII Угоди має назву "Оцінка товару для митних цілей", проте інструментарію для оцінювання не викладено, вона взагалі не призвела до бажаної уніфікації правил та умов їх застосування. Аналіз ГАТТ у цілому та ст. VII зокрема дозволяє висловити припущення, що розробники, ймовірно, не ставили за мету подати конкретні правила оцінки товару для митних цілей, а визначили тільки основні принципи такої оцінки.

Отже, ст. VII є важливою складовою тарифного регулювання і пов'язана з деякими статтями Угоди. Разом з тим їй приділяється менше уваги, ніж іншим питанням у ГАТТ.

Хоча прямо й безпосередньо про ціну товару, що обкладається митом, зазначено тільки в ст. VII, про неї побічно згадується також в інших статтях ГАТТ, які входять до складу основних частин Угоди, а саме першої та другої (рис. 2).

Так, у ст. I ГАТТ узагальнено згадується про метод нарахування податків та зборів, який має бути спільним для всіх сторін Угоди з наданням будь-яких переваг, привілеїв чи імунітету будь-якій країні

стосовно будь-якого товару (тобто режим найбільшого сприяння має надаватися всім учасникам Угоди однаково). Також у п. 3 ст. II ГАТТ ідеться про те, що метод визначення ціни з метою обкладання податком або метод визначення курсів валюти мають бути стабільними і не змінюватися окремими країнами Угоди так, щоб це знижувало поступки за нею. Тут, як бачимо, є пряме посилання на ст. VII, зокрема на п. 2 і 4.

Зазначимо, що під час аналізу ГАТТ слід звертати увагу на те, що розуміється під **ціною товару**. Так, у ст. VII ідеться про дійсну ціну, яка включає фактурну ціну і витрати, а от у ст. XI, XII, XIII ГАТТ, присвячених кількісним обмеженням, у тому числі за ціною товару, передбачається фактурна ціна товару.

Крім того, у ст. VI мовиться про демпінгову ціну. Така ціна не порівнюється з митною вартістю, а нижча за нормальну ціну товарів.

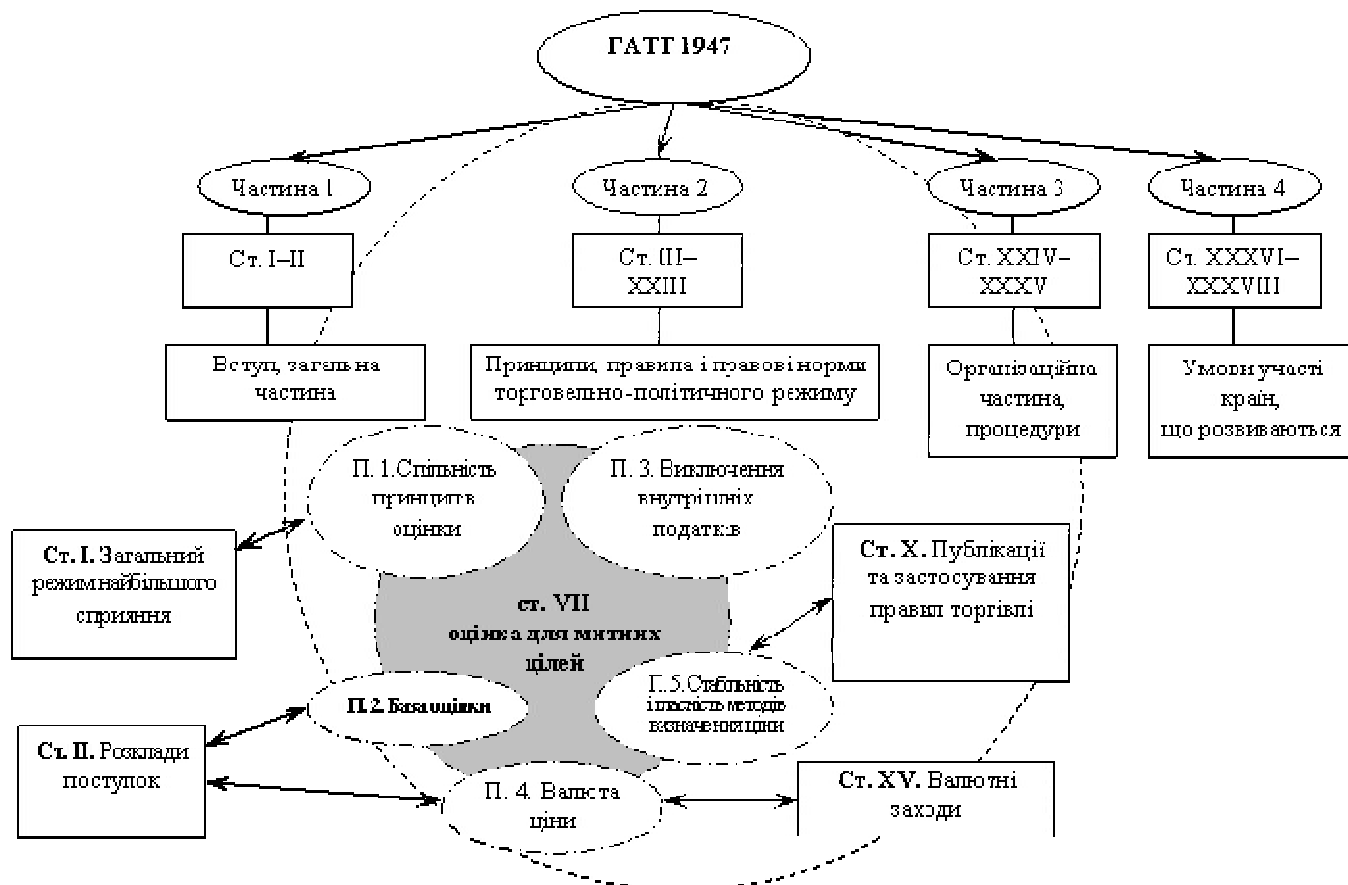


Рис. 2. Ст. VII у контексті структури Генеральної угоди з тарифів і торгівлі

Ціна товару, що надходить на ринок країни-імпортера, вважається нижче його нормальної ціни, якщо ціна товару, експортованого з однієї країни в іншу:

- а) нижче порівняної ціни під час звичайної торгівлі на аналогічний товар, коли останній призначається для споживання в країні експорту (тобто тут ідеться про внутрішню ціну в країні експорту);
- б) за відсутності такої внутрішньої ціни нижче ніж:
 - найвища порівнювана ціна на аналогічний товар, призначений для експорту в яку-небудь третю країну, за нормального ведення торгівлі;
 - вартість виробництва товару в країні походження з додаванням у помірних розмірах витрат на продаж та прибуток.

Частковим дублюванням п. 5 ст. VII є п. 1 ст. X “Публікація і застосування правил торгівлі”, де зазначено, що закони, правила, судові рішення й адміністративні розпорядження загального характеру, які застосовуються учасниками ГАТТ, у тому числі щодо оцінки товарів для митних цілей, мають швидко публікуватися так, щоб дати можливість урядам і комерсантам ознайомитися з ними.

Отже, з вищевикладеного виходить, що ст. VII безпосередньо пов’язана зі ст. I та II ч. 1 ГАТТ і ст. X та XV ч. 2 цієї Угоди, які містять основоположні принципи останньої. Окремо потрібно зазначити, що в Угоді є сукупність регуляторних принципів, які не претендують на роль методик, котрі можна застосовувати в практичній роботі. Це стосується також ст. VII ГАТТ, яка згодом через потребу в методиці обрахунку бази оподаткування розгорнулася в окрему Угоду із застосування ст. VII ГАТТ.

Висновки. 1. У системі тарифного регулювання одне з проблемних питань – це обчислення митної вартості товару. Засади митної оцінки товарів, що обертаються в міжнародній торгівлі, закладено в Генеральній угоді з тарифів і торгівлі.

Необхідність виявлення постулатів і принципів Світової організації торгівлі, які містяться та мають міститися в кожному новому документі, що стосується визначення митної вартості товарів, спонукає досліджувати норми ст. VII ГАТТ “Оцінка товару для митних цілей”.

2. Ст. VII ГАТТ складається з 5 пунктів, взаємопов’язаних із деякими іншими статтями, а саме зі ст. I, II, X та XV ГАТТ. Основним пунктом ст. VII є п. 2, де стверджується, що оцінка ввезеного товару для митних цілей має базуватися на дійсній ціні ввезеного товару, який оподатковується, або аналогічного.

3. Аналіз ст. VII ГАТТ і самої Генеральної угоди з тарифів і торгівлі дозволив висловити припущення про наявність в Угоді виключно регуляторних принципів, що зовсім не претендують на роль правил чи певних методик. Тому цілком закономірно, що важливість митної вартості й необхідність інструментарію визначення такої вартості привели до розвитку даної статті, зокрема до Угоди щодо застосування ст. VII ГАТТ.

Література

1. Осика С. Г. Генеральна угода з тарифів і торгівлі як основа універсального міжнародно-правового регулювання світової торгівлі [Текст] / С. Г. Осика, В. Т. П’ятницький, А. С. Осика. – К. : УАЗТ, 1999. – 204 с.

2. Покрещук О. О. Правове регулювання міжнародної торгівлі у контексті норм і правил ГАТТ/COT [Текст] : монографія / О. О. Покрещук. – К. : Зовнішня торгівля, 2003. – 511 с.

3. Регулювання ринків товарів і послуг на засадах норм і принципів системи ГАТТ/COT [Текст] / С. Г. Осика, В. Т. П’ятницький, О. В. Оніщук та ін. – К. : УАЗТ, 2000. – 336 с.

4. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_264.

^[1] Процес приєднання України до системи ГАТТ/COT розпочався 30 листопада 1993 р., коли до Секретаріату ГАТТ було подано офіційну заявку Уряду України про намір приєднатися до ГАТТ. Робочу групу з питань розгляду заявки України створено 17 грудня 1993 р.

Після багаторічної роботи і консультацій у лютому 2008 р. Президент України Віктор Ющенко та керівники COT підписали угоду про вступ України до організації. 10 квітня 2008 р. Верховна Рада ратифікувала Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі 411 голосами. 16 квітня МЗС України направило ноту генеральному секретареві COT, в якій повідомило про ратифікацію Протоколу про вступ України до цієї Організації. Також було ухвалено постанову Кабінету Міністрів. 16 травня Україна стала 152-м офіційним членом Світової організації торгівлі.

^[2] Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1947 р. містить 38 статей, об’єднаних у чотири частини. Основний зміст ГАТТ викладено в перших двох частинах Угоди. Ч. 1 містить позицію про режим найбільшого сприяння і взаємні тарифні поступки (ст. I і II). Ч. 2 (ст. III–XXIII) наводить принципи, правила і правові норми, що регулюють торговельно-політичний режим, яким країни-члени мають керуватися у взаємних торговельних відносинах. Ч. 3 (ст. XXIV–XXXV) складається в основному з питань процедурного характеру, пов’язаних з діяльністю ГАТТ. Ч. 4 (ст. XXXVI–XXXVIII), що була додана в 1965 р., розглядає умови участі в ГАТТ країн, що розвиваються.